

C MOCCA Over Cultuureducatie is een uitgave van Mocca t.b.v. PO- & VO scholen/schoolbesturen
 MET MOCCA NAAR DE BEURS

Het programma voor de Moccabijeenkomst 'Cultuureducatie in Amsterdam' op 8 april is bijna rond. Met veel plezier hebben we op de Belgische Dag van de Cultuureducatie in Antwerpen een van onze presentaties kunnen proefdraaien. We mochten daar iets komen vertellen over de Amsterdamse uitwisseling tussen leerkrachten en aanbieders en de vele netwerkbijeenkomsten. Dit keer staat onze eigen 'Cultuureducatie in Amsterdam'-bijeenkomst in

het teken van de canon van Nederland met een wervelende afsluiting van de landelijke canonkaravaan van Erfgoed Nederland.

Het wordt een mooi programma, in de historische Beurs van Berlage, dat start met een openingswoord van Carolien Gehrels, onze wethouder cultuur.

Het programma is gericht op directeuren en cultuurcoördinatoren in het primair en voortgezet onderwijs en VO-docenten geschiedenis, Nederlands, aardrijkskunde, maatschappijleer en kunst.

U hoort op deze dag hoe u cultuureducatie in uw onderwijsprogramma op kunt nemen en hoe u met de geschiedenisvensters aan de slag kunt gaan. Er zijn inspirerende workshops en presentaties waar u uit kunt kiezen. De Amsterdamse canon wordt toegelicht en cultuuraanbieders staan prominent in de grote Beurshal samen met enkele uitgeverijen. De aanbiedersmarkt had nog niet eerder zoveel ruimte en zulk divers aanbod.

Neem op 8 april een kijkje in een van de meest markante gebouwen in de stad. De uitnodigingen met het volledige programma worden per post en mail verstuurd.

Vanaf 5 maart kunt u zich aanmelden voor de workshops en de aanbiedersmarkt via de Mocca website.

Peggy Brandon
 Directeur Mocca

AGENDA EN DEADLINES

- 17 februari: VO-docentenbijeenkomst Van Gogh Museum, aanmelden via educatie@vangoghmuseum.nl
- 18 februari: PO-Kenniskring media-educatie, zie pag. 6
- 23 februari: Spreekuur AFK, zie pag. 7
- 25 februari: Erfgoedarena, De Reinwardt Academie, zie www.erfgoednederland.nl
- 11 maart: Mocca workshop 'Hoe zet je een project op?', zie pag. 7
- 19 maart: VO-Kenniskring media-educatie, zie pag. 6
- 30 maart: Spreekuur AFK
- 8 april: Cultuureducatie in Amsterdam, Beurs van Berlage
- 9 april: Informatieavond Master Kunsteducatie AHK, zie www.ahk.nl

OPROEPEN

Gratis dvd

Het StrangerFestival heeft een gratis educatieve dvd met een selectie van de beste videowerken en workshop-methodes voor media-docenten en culturele instellingen. Opvragen via severijn@eurocult.org.

Talentedjacht in het Concertgebouw

Het Concertgebouw is op zoek naar jong muzikaal talent uit Amsterdam in de leeftijd van 9 tot en met 12 jaar in het kader van 'Het Concertgebouw Open'. Informatie vanaf 1 februari op: www.entreeweb.nl/concertgebouw-open.

DE CANON VAN NEDERLAND EN DE VIJFTIG VENSTERS

Wandkaart van Stichting entoen.nu

Alle leerlingen tussen acht en veertien jaar worden verplicht de canon van de Nederlandse geschiedenis te leren. Dit heeft minister Plasterk van Onderwijs op 3 juli 2007 bekendgemaakt bij de presentatie van de definitieve versie van de canon. In de canon zijn de vijftig belangrijkste personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis vastgelegd – de zogeheten vijftig vensters. De canon is opgesteld door een groep wetenschappers onder voorzitterschap van hoogleraar Frits van Oostrom. Na de presentatie van Van Oostrom ontstond een felle

discussie over onderwerpen die wel of juist niet in de canon thuishoorden. Er was bijvoorbeeld kritiek op het ontbreken van voetballer Johan Crujff en wetenschapper Christiaan Huygens, en er werden vraagtekens geplaatst bij het opnemen van de filosoof Baruch Spinoza. Inmiddels zijn er al veel varianten gemaakt op decanon: de katholieke canon, de bètacanon en uiteraard veel lokale canons, zoals die van Amsterdam waarin Johan Crujff wél is opgenomen.

Op de website www.entoen.nu is de lijst met de vijftig vensters terug te vinden. De canon begint ongeveer 3000 jaar voor Christus met de hunebedden en eindigt met de Europese eenwording.

De zogeheten hoofdlijnen zijn de rode draden door de Nederlandse geschiedenis en brengen samenhang en leggen dwarsverbanden tussen de vijftig vensters. Ook heeft Entoen.nu een nieuwe tabel waarin zichtbaar is gemaakt hoe de vijftig vensters van de canon in de tien tijdvakken van de commissie-De Rooy passen.

De canon is vakoverstijgend, want naast historische dimensies kennen bijna alle vensters andere dimensies zoals culturele, geografische, taalkundige, natuurkundige en religieuze. Dat betekent dat een aantal vensters aan de orde kan komen bij andere vakken dan geschiedenis, bijvoorbeeld *Hebban olla vogala* bij Nederlands en muziek, *De Beemster* bij aardrijkskunde en *Vincent van Gogh* en *Rembrandt* bij kunstzinnige oriëntatie.

De meeste canonvensters benadrukken wat op scholen vaak al wordt behandeld. Voor de 'nieuwe' vensters zoals *Spinoza* en *Srebrenica* komen er nieuwe lesuitwerkingen, evenals richtlijnen voor de implementatie van

de canonvensters en nascholingscursussen voor leraren. Via www.entoen.nu is de mooie canonwandkaart te bestellen, die opgehangen kan worden in de klas om naar te verwijzen bij de behandeling van elk venster.

Het voornemen is om per 1 augustus 2009 de canon in de kerndoelen van de bovenbouw van de basisschool (kerndoel 53) en de onderbouw van het voortgezet onderwijs (kerndoel 37) te hebben opgenomen.

**Spinoza
 of toch
 Crujff?**

Ariane Vervoorn

VENSTERS VOOR LEVENDIGER ONDERWIJS

Er is veel te doen over de canon van de geschiedenis. Hannah Belliot riep een paar jaar geleden nog dat cultuureducatie kinderen tot aandeelhouders van de stad maakt, en nu hebben we de canon van Nederland en de canon van Amsterdam om onze geglobaliseerde identiteit terug te brengen tot landelijke en zelfs stedelijke proporties. Er zijn vijftig vensters op ons verleden geopend en de vraag is nu: wat kun je er als school mee? Komt er nu nog meer op het bordje van de scholen te liggen of is het een kans? Eerlijk gezegd zie ik het toch ook als een kans. Scholen zijn met de invoering van de vouchergelden goed gaan nadenken over de besteding van die gelden en hun cultuureducatieprogramma. Een aantal scholen koppelt welbewust geschiedenislessen aan excursies naar culturele instellingen en pikt daar soms (on)bedoeld een venster uit de canon bij mee. Dit is, denk ik, wat de minister beoogt: borging en verlevendiging van ons cultuurhistorisch besef.

De cultuurwerkgroep van de Narcis-Queridoschool in de Amsterdamse Baarsjes heeft in de geschiedenis-methode gekeken naar lessen die gemakkelijk te koppelen zijn aan een culturele activiteit. In de bovenbouw gaan kinderen in het kader van de Middeleeuwen naar het Muider slot (en welke school doet dat eigenlijk niet?) en ze gaan naar het Verzetsmuseum en het Anne Frankhuis om zich een voorstelling van de Tweede Wereldoorlog te maken. In ieder leerjaar wordt een les uit de methode vervangen door een bezoek aan een culturele instelling. De kinderen krijgen een voorbereidende les, de kernverhalen worden verteld, ze komen op plaatsen waar ze nog niet eerder zijn geweest en de geschiedenisles wordt verlevendigd.

Klassiek bezoek op De Achthoek

Een ander voorbeeld: de Achthoek, een school die thematisch werkt, heeft op de ochtend dat ik langskom een toneelspeler, gestoken in een Romeins soldatenpak, uitgenodigd. De kinderen maken in opdracht van de bevo-leerkracht en naar aanleiding van hun bezoek aan Archeon, een hut van klei, doekjes, stokjes en ander materiaal. De hutten staan alle-

maal in de gang van de school. Levendiger onderwijs en behandeling van het venster *De Romeinse Limes* oftewel de grens van de Romeinse wereld en de vroege landbouwers is mijns inziens nauwelijks mogelijk.

Thijs van der Vossen

**Doekjes,
stokjes en
De Romeinse
Limes**

OPROEP

Prijsvraag Les van het Jaar 2009 (PO)
Anno, Schooltv en Stichting entoen.nu schrijven de prijsvraag 'Les van het Jaar 2009' uit voor groep 7 en 8. Bedenk een les bij de canon en stuur vóór 16 maart uw idee in. Zie www.lesvanhetjaar.nl.

IEDER HUIS VERTELT EEN VERHAAL

Interview met docent geschiedenis Ignace van den Ende en docent Nederlands Aja Waalwijk, aan de IVKO

Op mijn vraag aan Ignace en Aja of ze in hun geschiedenislessen gebruikmaken van de vijftig vensters uit de canon, volgt een enthousiast verhaal. "Ik ben een groot voorstander van het verlevendigen van de geschiedenislessen en ga daarom vaak met de leerlingen de stad in. We bezoeken dan musea die passen bij de periode in de geschiedenis die ik op dat moment behandel in de klas. Het Allard Pierson sluit natuurlijk aan bij de *Oudheid*, het Rijksmuseum bij *Rembrandt* en het Verzetsmuseum gaat over de *Tweede Wereldoorlog*, om maar een paar voorbeelden te noemen", zegt Ignace. Hij behandelt de geschiedenis op chronologische wijze, zonder dat het een brave opsomming van jaartallen wordt.

Aja probeert om de geschiedenis in de omgeving van school te betrekken bij zijn lessen. "Ik bedenk stadswandelingen waarbij leerlingen een opdracht krijgen om straatnamen te analyseren, dat is in feite geschiedenisles. En ik geef ze de opdrachten om monumenten zoals de Dokwerker of het Slavernijmonument te beschrijven, niet alleen hoe ze gemaakt zijn, maar ook de geschiedenis erachter. Ook lezen we gedichten die over Amsterdam en haar geschiedenis gaan. Ieder huis en iedere straat in de stad vertellen hun verhaal!"

Een andere manier om de geschiedenis dichterbij de belevingswereld van de jongeren te brengen, is een project als de Bunker van stichting Anno. Leerlingen van de IVKO gaan in het kader van dit educatief project hun eigen familieleden of bekenden interviewen en tekenen zo de geschiedenis op uit de monden van ooggetuigen, een generatie die over een paar jaar verdwenen zal zijn. "Geschiedenis van de eigen, directe omgeving spreekt leerlingen vaak veel meer aan dan nationale en internationale geschiedenis. Als je weet dat er een razzia in jouw buurt heeft plaatsgevonden en dat mensen uit jouw buurt zijn opgepakt, heeft dat veel meer effect dan

verhalen over een anonieme wijk in een andere stad, waar je nog nooit bent geweest", aldus Aja en Ignace.

Leerling IVKO tijdens herdenking 4 mei

Geen brave opsomming van jaartallen

De IVKO school heeft zelf ook een bijzondere historie: het gebouw was vroeger een hervormde kweekschool voor onderwijzers en naast de kweekschool bevond zich een crèche. Daar werden in 1942-1943 de kinderen ondergebracht van de ouders die in de Hollandse Schouwburg gevangen zaten. Uit de crèche werden via de kweekschool honderden kinderen in veiligheid gebracht.

Sinds vijftien jaar is de IVKO een adoptieschool van de Hollandsche Schouwburg en leerlingen verzorgen een voordracht die ze de tijdens de 4 mei-herdenking mogen oplezen. "Een indrukwekkende ervaring voor de leerlingen die ze bijblijft voor de rest van hun leven", aldus Ignace.

Ariane Vervoorn

DE CANON IN JE EIGEN STADSDEEL

Naast de (historische) musea en erfgoedinstellingen die aansluiten op de canon – sommige musea zijn bijna een venster op zich – zijn er ook minder voor de hand liggende instellingen die projecten ontwikkelen waar erfgoed en geschiedenis in de wijk een prominente plaats innemen. Mocca is op bezoek geweest bij het Architectuurcentrum Amsterdam (ARCAM) en Stichting De Rode Loper op School om te vragen in hoeverre zij rekening houden met de canon van Nederland of die van Amsterdam bij het ontwikkelen van hun cultuureducatieve projecten.

Foto: Carolien Eluser
Antwoord: onder één hoedje spelen

Leerlingen van Aldoende beelden een spreekwoord uit in het project *Een Open Boek*. Welk spreekwoord is dit?

basisscholen ontwikkelt en de reguliere lesstof; tussen de bejaarde bewoners van de buurt en de schoolgaande kinderen en tussen het verleden en het heden. Het cultureel erfgoed van de wijk loopt als een rode draad door de projecten heen. De parken, naamborden, straatpatronen en gevels, maar ook kunst- en literaire geschiedenis van de buurt en het immateriële erfgoed komen aan bod. Een project, waarin leerlingen de betekenis van bestaande spreekwoorden achterhalen en vervolgens zelf nieuwe spreekwoorden verzinnen, is zo'n succes dat de versgemunte spreekwoorden binnenkort uitgebracht worden op een scheurkalender.

Volgend jaar gaat een nieuw project van start in samenwerking met Sandra Stark. De leerlingen uit Oost-Watergraafmeer gaan met haar luidkeels zingen over vijf vensters uit de canon:

Machtelt van Thiel, van Stichting De Rode Loper op School, vertelt dat ze graag verbanden legt. Verbanden tussen de scholen en de culturele instellingen in stadsdeel Oost-Watergraafmeer; tussen de kunst- en cultuurprojecten die haar organisatie voor de

Leerlingen maken een eigen tijdsbalk in het project *Amsterdam aan je Voeten*.

Annie MG Schmidt, Floris V, Anne Frank, De Grachtengordel en Vincent van Gogh.

Ook Irma Enklaar, verantwoordelijk voor de educatie bij ARCAM, vindt dat het leren waarderen van hedendaagse architectuur hand in hand gaat met kennis van het verleden. Irma vertelt over het project *'Amsterdam aan je Voeten. Zeven eeuwen Amsterdam'* dat is gebaseerd op het Panorama Amsterdam, een theatrale en informatieve collage van de architectuurgeschiedenis van Amsterdam. "Ook een soort canon", zegt Irma. In het project komen verschillende vensters van zowel de Nederlandse als de Amsterdamse canon terug.

Een nieuw project van ARCAM samen met het Bureau Monumenten & Archeologie heeft een van de vensters van de canon van Amsterdam als uitgangspunt: het Algemeen Uitbreidingsplan van 1934. De stedenbouwkundige aanleg van de vier stadsdelen die tegenwoordig samen Nieuw West heten en toen de Westelijke Tuinsteden, was voor die tijd revolutionair. Het ARCAM-project is voor alle leerlingen van de VO-scholen in Nieuw West en heeft tot doel dat zij met andere ogen naar hun woonomgeving gaan kijken.

Clare McGrath

MOCCA NIEUWSFLITS

Mocca spreekt bij Dag van de Cultuureducatie in Antwerpen op 19 januari

Er was veel belangstelling voor de kennis en ervaring van Mocca tijdens de Dag van de Cultuureducatie in Antwerpen. Dit jaar stond het programma in het kader van het speciaal (in het Vlaams: buitengewoon) onderwijs. Clare McGrath en Ben Hekkema deelden hun ervaringen met het opzetten van een netwerk van scholen voor speciaal onderwijs in Amsterdam; Bert Harskamp van Kunst & Cultuur Drenthe deed hetzelfde voor Drenthe. De Belgische ontwikkelingspsycholoog Jan Raes hield een betoog over leren en intuïtie. Aaltje van Zweden maakte veel indruk met de filmfragmenten van de projecten die haar organisatie, Stichting Papageno, samen met het Muziekcentrum van de Omroep in Hilversum voor scholen voor o.a. autistische leerlingen organiseert.

De jaarlijks terugkerende inspiratiedag voor leerkrachten en medewerkers van culturele instellingen is een samenwerking tussen Cultuurnetwerk Nederland en Canon Cultuurcel Vlaanderen en wordt in beide landen gehouden. Elk jaar is er een ander thema aan verbonden. De Nederlandse Dag van de Cultuureducatie is dit jaar op 15 juni in Arnhem. (zie www.cultuurnetwerk.nl).

Gezocht: medialiefhebbers, mediahaters, digibeten en digicracks

Mocca nodigt docenten uit voor een kenniskringgesprek over media-educatie. Graag willen wij met u en uw collega's van gedachten wisselen over uw ervaringen op school met media-educatie en mediawijsheid. Wanneer is iemand mediawijs? Waar moet media-educatie op school over gaan? Welke vaardigheden hebben uw leerlingen nodig? Hoe is media-educatie te verankeren binnen het onderwijs? Wij zijn benieuwd naar uw mening!

De ervaringen en verwachtingen van alle partijen worden gebundeld in een rapportage om meer inzicht te bieden in media-educatie en haar toepasbaarheid. De rapportage is kosteloos beschikbaar.

Dag van de Cultuureducatie in Het Paleis in Antwerpen

Foto: Peter de Jongh

Cinekid

Bijeenkomst voor leerkrachten PO: 18 februari 2009.

Bijeenkomst voor docenten VO: 19 maart 2009.

Meld u snel aan, er is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

Aanmelding tot 9 februari 2009 via ksukul@mocca-amsterdam.nl o.v.v. 'deelname kenniskring'.

Foto: Gerlinde de Geus

MOCCA NIEUWSFLITS (vervolg)

Workshop 'Hoe zet je een project op voor je eigen school?'

Mocca organiseert op 11 maart en 27 mei een workshop bestaande uit twee bijeenkomsten voor icc'ers met als onderwerp projectmatig werken. In het onderwijs wordt veel in projectvorm gewerkt. In deze workshop behandelen we zowel de theorie als de eigen praktijk van de scholen. We geven een aantal tips mee die de kans op het succesvol verlopen van een project groter maken en we helpen u een goed projectplan te schrijven.

Eerste bijeenkomst: 11 maart, van 13.30 tot 16.00 uur.

Tweede bijeenkomst: 27 mei, van 13.30 tot 16.00 uur.

De exacte locatie en agenda ontvangt u als u zich voor de bijeenkomsten aanmeldt.

Aanmelden via: tvandervossen@mocca-amsterdam.nl of bhekkema@mocca-amsterdam.nl.

Bijeenkomst Nieuw West

Koers Nieuw West (KNW) en Mocca werken in de vier westelijke tuinsteden nauw samen met als doel de kwaliteit van cultuureducatie in deze stadsdelen te versterken. In het kader van deze samenwerking werd op 21 januari een bijeenkomst met scholen georganiseerd in het kantoor van KNW. Deze bijeenkomst is de start van een netwerk voor icc'ers en brede schoolcoördinatoren. De veertien scholen die hebben meegedaan aan de quick scan van KNW waren uitgenodigd. In de toekomst worden alle basisscholen in Nieuw West uitgenodigd voor deze bijeenkomsten.

Projectleider gezocht voor Koers Nieuw West

Koers Nieuw West en De Stichting Nieuw en Meer zoeken een projectleider voor het ontwikkelen van een educatief programma voor het PO en VO en het ROC in Nieuw West voor binnenschoolse- en buitenschoolse projecten. Voor meer informatie: www.nieuwenmeer.nl en/of coördinator Holger Nickisch pr@nieuwenmeer.nl.

Meer aandacht bij het AFK voor brede school, de wijk en erfgoed

Naast cultuureducatieprojecten die zich richten op binnenschoolse activiteiten, zal het Amsterdams Fonds voor de Kunst vanaf februari ook voor- en naschoolse activiteiten in het kader van de brede school ondersteunen. Het Fonds zal scholen de komende jaren stimuleren meer gebruik te maken van de mogelijkheden om hen heen. Te denken valt aan samenwerking met muziekscholen, jeugdtheaters en ateliers in de wijk, maar ook aan materieel en immaterieel erfgoed. Monumenten, archeologische vondsten, orale tradities, rituelen en feestelijke gebeurtenissen lenen zich bij voorbeeld goed als aanleiding voor cultuureducatieve projecten.

Website: www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl. Vragen? Bel: 020 - 520 05 20.

